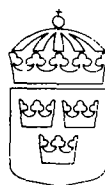

Försvarsutskottets yttrande

1985/86:4 y

över proposition 1985/86:3 om lag om hushållning
med naturresurser m. m.

FöU
1985/86:4 y

Till bostadsutskottet

Bostadsutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1985/86:3 med förslag till lag om hushållning med naturresurser m. m. jämte motioner. I yttrandet behandlas propositionen och motionerna 1985/86:89 och 93.

Hushållningsbestämmelserna i den föreslagna lagen är avsedda att tillämpas vid planläggning och prövning av lov enligt den plan- och bygglag som föreslås i proposition 1985/86:1 samt i mål och ärenden enligt vissa angivna lagar.

Försvarsutskottet konstaterar med tillfredsställelse att de föreslagna bestämmelserna är utformade i enlighet med principen att det i den fredstida samhällsplaneringen skall tas hänsyn även till totalförsvarets intressen (prop. 1981/82:102 bil. 1 s. 29, FöU 18 s. 13–14, rskr. 374 och prop. 1984/85:160 s. 5–6, FöU 11 s. 3, rskr. 388). Med hänvisning härtill avstyrker utskottet att riksdagen bifaller motion 1985/86:93 (vpk) såvitt den gäller 2 kap. 9 § (del av yrk. 2) och 3 kap. 1 § (yrk. 3) i lagförslaget.

2 kap. 10 § i lagförslaget behandlar konkurrens mellan flera oförenliga riksintressen. Enligt förslaget skall företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Behövs området eller en del av detta för en anläggning för totalförsvaret skall försvarsintresset ges företräde.

I motionerna 1985/86:89 (fp) och 93 (vpk) yrkas att meningen i 2 kap. 10 § om företräde i vissa fall för försvarsintresset skall utgå ur lagtexten. Enligt folktopartimotionen är det orimligt att ett visst sektorsintresse i alla situationer automatiskt skall prioriteras i förhållande till övriga riksintressen.

Enligt propositionens specialmotivering till den bestämmelse som motionärerna ifrågasätter avser den "områden som måste få disponeras av totalförsvaret om den fastlagda försvarsgraden för landet skall kunna upprätthållas".

Försvarsutskottet – som har till uppgift att inom riksdagen bereda bl. a. frågor om samordning inom totalförsvaret – vill i denna del anföra följande.

Totalförsvaret är ett uttryck för samhällets förmåga att stå emot yttre påfrestningar. Totalförsvarets bas utgörs av fredssamhällets resurser. Genom förberedelser i fred – särskilt omfattande inom det militära försvaret och civilförsvaret – kompletteras dessa resurser och viktiga samhällsfunktioner förbereds för att kunna möta olika kriser och i värsta fall ett väpnat angrepp mot vårt land.

När totalförsvarsbegreppet skall införas i lagar är det angeläget att statsmakterna förtydligar sina avsikter. Så skedde när begreppet för några år sedan infördes i gärningsbeskrivningen för spioneribrottet (brottsbalken 19 kap. 5 §). Vid riksdagsbehandlingen uttalade försvarsutskottet bl. a. följande i ett yttrande till justitieutskottet (FöU 1981/82:1 y):

Totalförsvaret innefattar stora delar av fredssamhället, omställt för att stå emot påfrestningarna i en krigssituation. Som begrepp ger det snarare uttryck för en viljeinriktning och en verksamhet än för en organisation. Totalförsvaret, dvs. landets samlade försvarsåtgärder, indelas i planerings-sammanhang i militärt försvar (försvarsmakten), civilförsvar (befolknings-skyddet), ekonomiskt försvar (försörjningsberedskapen) och övrigt total-försvar (bl. a. psykologiskt försvar, polisverksamhet, hälso- och sjukvård).

Totalförsvarsbegreppet har alltså en vid betydelse. Dessutom är det självfallet stor skillnad mellan totalförsvarsverksamheten i fredstid och sådan verksamhet i kriser eller krig. Med utgångspunkt i specialmotiveringen anser försvarsutskottet att det behov som enligt 2 kap. 10 § första stycket avses få ett absolut företräde måste ha ett klart samband med den avsedda förmågan i den aktuella delen av totalförsvaret att i kriser eller krig reagera snabbt och bedriva en effektiv och uthållig verksamhet. Beredskapskrav, i vid mening operativa krav samt uthållighetskrav bör alltså vara avgörande för om behovet motiverar företräde. Enbart fredsekonomiska eller liknande behov bör inte ges ett absolut företräde. Det sagda gäller för anläggningar av alla slag inom totalförsvaret, t. ex. för befästningar, radarstationer, sjukhus, förråd och teleanordningar.

Huruvida ett behov enligt 2 kap. 10 § första stycket i den föreslagna lagen föreligger och om behovet har den karaktär som ger företräde i förhållande till andra riksintressen prövas av vederbörande myndigheter. Skulle myndigheter göra skilda bedömningar kan regeringen ytterst avgöra frågan.

I det föregående har försvarsutskottet med anledning av lagförslaget och motionsyrkandena utvecklat innebörden av den specialmotivering som gäller absolut företrädesrätt för försvarsintresset enligt 2 kap. 10 § första stycket. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna den uppfattning som försvarsutskottet har angett.

Stockholm den 5 december 1985

På försvarsutskottets vägnar

Lennart Blom

Närvarande: Lennart Blom (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Kerstin Ekman (fp), Gunnar Björk i Gävle (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Ingemar Konradsson (s), Ingvar Björk (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Iréne Vestlund (s), Gunhild Bolander (c), Christer Skoog (s) och Barbro Evermo (s).

Kerstin Ekman (fp) och Hans Lindblad (fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "När totalförsvarsbegreppet" och slutar med "har angett" bort ha följande lydelse:

Begreppet totalförsvar är alltså mycket vidsträckt. Behov av totalförsvarsanläggningar som primärt skall användas i fredstid bör inte behandlas på annat sätt än övriga fredstida intressen. I det följande åsyftas sådana anläggningar som kan sägas vara av avgörande betydelse för försvarsmöjligheterna inom ett område. I det fall en anläggning bör ligga inom ett län eller del därav finns rimligen flera alternativa möjligheter. Valet mellan sådana alternativ bör då kunna göras så att andra samhällsintressen också tillgodoses.

Kollision mellan riksintressen uppstår främst om en försvarsanläggning helst bör placeras på en mycket bestämd plats och denna plats också har betydande naturvärden. Sådana exempel kan vara att en viss bergstopp, en viss udde eller vissa öar har mycket stora fördelar för placering av t. ex. en radarstation eller en kustartillerianläggning. Men också i sådana fall kan det finnas möjligheter att kompromissa med andra intressen, t. ex. naturintresset, genom att något justera placeringen av försvarsanläggningen. Vilken del av ön har störst naturvärde?

Om olika intressen skall kunna vägas mot varandra får inte ett samhällsintresse redan från början ges totalt övertag. Utskottet delar därför uppfattningen i motion 89 (fp) att det är orimligt att ett visst riksintresse i alla situationer automatiskt skall prioriteras i förhållande till övriga riksintressen. Andra meningen i lagförslaget 2 kap. 10 § första stycket bör uteslutas ur lagtexten.

